

**Cochlicella barbara (Linnaeus, 1758) herontdekt in België en
nieuw voor Nederland (Gastropoda Pulmonata: Helicidae)**

E. DUMOULIN

De Wulk 8, B 8390 Knokke-Heist, België

Living specimens of the Mediterranean land snail species *Cochlicella barbara* were found near "Het Zwin" in the north-east of Belgium and the adjoining part of The Netherlands. Most probably this occurrence is due to a recent introduction by man. The species has been found once before in Belgium (1946) in the coastal dunes of De Panne. Its occurrence there could not be reconfirmed after 1947; undoubtedly the species became extinct in this locality. No previous records are known for The Netherlands.

Key words: Gastropoda, Pulmonata, Helicidae, *Cochlicella*, introduced, Belgium, The Netherlands.

INLEIDING

Tijdens een excursie naar "Het Dievegat", in de omgeving van "Het Zwin" in noordoost België, deed de auteur in september 1987 een merkwaardige ontdekking met het vinden van levende exemplaren van de mediterrane landslak *Cochlicella barbara* (Linnaeus, 1758) (Helicidae, Helicellinae). Uitgebreid zoeken op het aangrenzende, op Nederlands grondgebied gelegen, kampeerterrein "De Wildhof" te Retranchement bracht aan het licht dat de soort daar reeds een aanzienlijke populatie gevormd had.

De identificatie werd bevestigd door Dr. J.L. Van Goethem en Drs. J. De Wilde, die enkele exemplaren anatomisch onderzocht. Referentiemateriaal werd gedeponneerd in de collecties van (1) het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, België (KBIN) en (2) het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden, Nederland (RMNH).

Graag wil ik de volgende personen bedanken voor de wijze waarop zij mij geholpen hebben: Dr. J.L. Van Goethem voor het verlenen van faciliteiten in het KBIN, het kritisch nalezen van het manuscript en het ter beschikking stellen van een afbeelding van *Cochlicella barbara*; Drs. J. De Wilde voor het anatomisch onderzoek; F. Kerckhof voor zijn hulp tijdens het veldwerk en conservator G. Burggraeve voor het herhaaldelijk verlenen van toegang tot "Het Dievegat".

MATERIAAL EN WAARNEMINGEN

"Het Dievegat" is gelegen in de Willem Leopoldpolder (gemeente Knokke-Heist, België), op ca. 750 m ten zuidoosten van de Internationale Dijk en schorre van het natuurreserveaat "Het Zwin", en op ca. 2000 m van de zeeduinen. Het gebied omvat een grote kreek in het noorden, met in het zuidwesten hierop aansluitend een smalle langwerpige kreekarm. Een rechte noordwest-zuidoost georiënteerde afwateringsgracht, die uitmondt in de noordoosthoek van de grote kreek, vormt de grenslijn met Nederland. De gradiënt tussen kreekoevers en het omliggende weiland is klein.

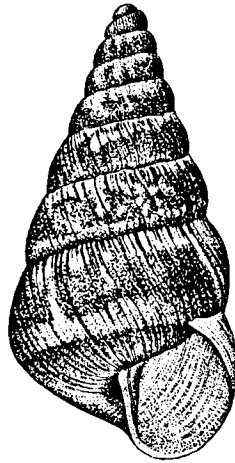

Fig. 1. *Cochlicella barbara* (L., 1758); België, De Panne; hoogte schelp 11,7 mm (KBIN) (naar Adam, 1960 fig. 114B).

Vrijwel grenzend aan de oostelijke zijde van "Het Dievegat", op Nederlands grondgebied, bevindt zich binnen de gemeente Retranchement de camping "De Wildhof". Deze bestaat hoofdzakelijk uit een kampeerweide, grotendeels omzoomd door bomen en struikgewas.

Op 15 september 1987 werden op de oostelijke oever van de grote kreek (fig. 2: 1) drie exemplaren van *Cochlicella barbara* aangetroffen (KBIN). De dieren kwamen voor op door uitdroging vrijgekomen bodemsubstraat (zandig slib) van de grote kreek, tot zeer dicht bij de waterlijn. Ze werden samen met *Candidula intersepta* (Poiret, 1801) (Helicidae, Helicellinae) gevonden, een landslak die in de omgeving zeer algemeen vertegenwoordigd is. Op 16 september werd op het hogere, verlande gedeelte aan de oostzijde van de grote kreek (fig. 2: 2), nog één exemplaar aangetroffen op grasvegetatie (KBIN). Een laatste en intensievere inspectie van "Het Dievegat" en "De Wildhof" op 1 oktober leverde de navolgende resultaten op.

België: 31 exemplaren op het vrijgekomen bodemsubstraat (fig. 2: 1) tussen en op schorrekruid [*Suaeda maritima* (Linnaeus) Dumort.] (KBIN); enkele losse waarnemingen op de verlande zuidoostelijke oever van de grote kreek en het aangrenzende weiland (fig. 2: 3) (KBIN, 4 ex.).

Nederland: één exemplaar op de veeweide noordoostelijk van "Het Dievegat" (fig. 2: 4) (RMNH); talrijke volwassen en onvolgroeide exemplaren, verspreid op de aangrenzende kampeerweide van "De Wildhof" (fig. 2: 5) (RMNH, 12 ex.).

DISCUSSIE

Cochlicella barbara werd in 1946 voor het eerst in België aangetroffen in de duinen van De Panne (Adam, 1947). Sinds 1947 werden er evenwel geen levende exemplaren meer aangetroffen. Het was dan ook tot nu toe onzeker of de soort nog in België voor-

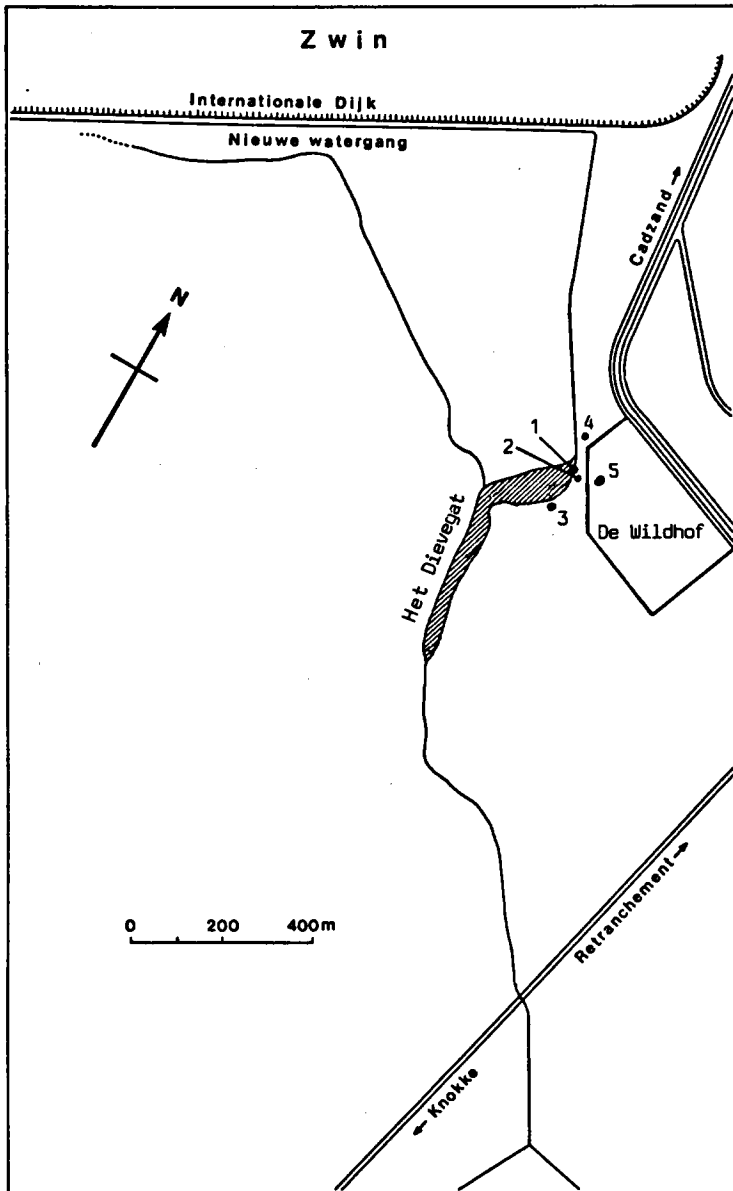

Fig. 2. Topografie en lokalisatie van de verzamel- en waarnemingspunten. Vaes del., 1977.

kwam (Adam, 1960; Van Goethem, 1984; De Wilde et al., 1986; Marquet et al., 1987). Voor Nederland werd de soort nooit eerder gemeld (zie Gittenberger et al., 1984).

De hypothese dat *C. barbara* zich vanaf de Belgische zuidwestkust tot aan "Het Zwin" verspreid zou hebben, is uiterst onwaarschijnlijk. Er zijn geen waarnemingen bekend die een dergelijke areaaluitbreiding suggereren (zie De Wilde et al., 1986). Het lijkt mij daarentegen zeer waarschijnlijk dat de soort door toedoen van de mens nabij "Het Zwin" geïntroduceerd werd. Wellicht is *C. barbara* met de kampeeruitrusting van toeristen uit het mediterrane gebied meegekomen. Vanuit de camping "De Wildhof" zou het aangrenzende oostelijke gedeelte van "Het Dievegat" gekoloniseerd kunnen zijn. Toekomstige waarnemingen zullen moeten uitwijzen of de soort zich ter plaatse zal kunnen handhaven.

LITERATUUR

- ADAM, W., 1947. Notes sur les gastéropodes. XV. Recherches sur la faune malacologique des dunes littorales de la Belgique. — Bull. Mus. r. Hist. nat. Belg. 23 (27): 1-26.
- , 1960. Faune de Belgique. Mollusques. I. Mollusques terrestres et dulcicoles: 1-402. Brussel.
- GITTENBERGER, E., W. BACKHUYS & Th.E.J. RIPKEN, 1984. De landslakken van Nederland (2e ed.). — Bibl. Kon. Ned. Natuurh. Veren. 37: 1-184.
- GOETHEM, J.L. VAN, 1984. Lijst van de recente niet-marine mollusken van België. — Studiedoc. k. Belg. Inst. Natuurwet. 16: 1-35.
- MARQUET, R., J.J. DE WILDE & J.L. VAN GOETHEM, 1987. Enkele besluiten uit de "Voorlopige atlas van de landslakken van België". — Gloria Maris 26: 65-75.
- WILDE, J. J. DE, R. MARQUET & J. L. VAN GOETHEM, 1986. Voorlopige atlas van de landslakken van België. Brussel: 1-285.